

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidenta Ojāra Spārīša uzruna LZA Rudens pilnsapulci atklājot, 2020. gada 26. novembris

Godātā akadēmiskā saime!

Šī varētu būt mana īsākā runa, visas garākās runas astoņu gadu laikā jūs jau būsi dzirdējuši, arī jutuši un redzējuši manu klātesamību Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas zinātnes administrēšanas, ekspertīzes, vērtēšanas un izcilību nominēšanas procesos. Taču, domājot par to, kas man šodien būtu sakāms, pavisam īsa man šī runa neiznāca, tomēr tā nebūs garākā.

Neko jaunu jums nevarēšu pavēstīt zinātnes un izglītības menedžmenta ziņā, jo jūs visi atrodaties šajā epicentrā, kurā jūsu tiešais darbs ir saistīts ar zinātnes mijiedarbību tajā laukā, kas atrodas starp valsts budžetu, administrēšanu, pārvaldi un, protams, izglītību. Katram no jums ir desmitiem funkciju, kuras jūs veicat gan kā zinātnieki, gan kā mācītspēki, gan arī kā personības Latvijas zinātnes telpā. Mēs visi šajā laikā esam sāpīgi pārdzīvojuši to, ka mūsu atpalcības cēlonis zinātnes finansējuma vai daudzu citu administratīvu vai reformējošu soļu ziņā ir bijis par lēnu, lai gan esam dzirdējuši, ka reforma pēc reformas mūs skar, bet, nepabeidzot iepriekšējo reformu ciklu, tā nedod rezultātu, kam jūs visi esat liecinieki daudzu gadu garumā.

Šiem jautājumiem, kas tiek lemti un spiesti Izglītības un zinātnes ministrijā un valdībā, ikviens no jums cītīgi seko līdzī un rūpīgi analizē, lai pateiktu, ko ikvienam no jums nesīs nākamais gads, kā pārstrukturēt vai mainīt pētījumu programmas, kā un kur izvēlēties partnerus savu pētījumu attīstībai, komercializācijai, ko sagaidīt no valdības un kam būt gataviem pašiem, ja cerētā atbalsta vietā nāks kārtējais atteikums. Katrā ziņā esam liecinieki tam, ka pasaule ļoti strauji mainās un arī tam, ka šī situācija liek mums pašiem ātri reaģēt uz pārmaiņām.

Saasinājušies ekonomiskie jautājumi un jaunu resursu meklējumi varētu būt ir nākuši par labu mūsu valdībai, jo tai ir atvērušās acis, sirdis un valsts kases naudas maks par labu zinātnes finansējumam, lielākam nekā citkārt. Taču mūsu pusē paliek jautājums par to, kā panākt tādu Latvijas pētījumu sazobi ar ražošanu, sazobi ar citiem finanšu instrumentu turētājiem, kas varētu palīdzēt šo zinātnisko atklājumu pārnesi uz ražošanu, tādā mērā, kas jūtami pildītu arī ārējo parādu un aizņēmumiem apkrauto valsts budžetu.

Izsaku jums visiem vislielāko pateicību un gandarījumu par to, ka jūsu viedums un tālredzība 8. oktobra pilnsapulcē ļāva izdarīt izvēli LZA prezidenta vēlēšanās, nobalsojot par pieredzējušu, enerģisku, idejām bagātu un arī proaktīvi strādājošu eksakto zinātņu pārstāvi – akadēmiķi Ivaru Kalviņu. Mūsu ikviena pienākums ir darīt stiprāku un pamanāmāku Zinātņu akadēmiju, ar tālākas un sadzirdētas rezonances uz valdības un izpildvaras lēmumiem kā pētniecības un attīstības jautājumos, tā arī uz redzamāku un sajūtāmāku darbību pašas Zinātņu akadēmijas iekšienē.

Nepietiek ar to vien, ka aktivitāte parādās tādā īpaši redzamā veidā divas reizes gadā, pirmoreiz, izvirzot akadēmiskajiem nosaukumiem kolēģus, un – otrreiz – nominējot ikgadējo zinātnisko pētījumu sasniegumus LZA atzīnībai. Akadēmiķis jebkurā vecumā un jebkurā statusā ir savas nozares komunikators un zinātnes līderis ar respektu un cieņu sabiedrībā, kas tieši šobrīd, kad sabiedrība ir nobijusies, apjukusi un lielā neziņā – gaida no savām augstākajām autoritātēm, kuras runā ar zinātniskās patiesības argumentiem, iedrošinājumu un orientierus, kuri var atkal izvest uz ceļa kā nedrošu indivīdu, tā haotiski savos lēmumos apmaldījušos valdību. Tikai – KUR ir jūsu bālsis? KUR ir pazudušas akadēmiskās bālsis šajā vispārējā apjukuma laikā?

Twitter un Facebook, kā arī “Zinātnes Vēstnesis” no LZA medijiem runā ar jaunu spēku un aktuālu informāciju, akadēmisko sabiedrību uzrunā jauna dizaina seju ieguvusī LZA mājaslapa. Vēl

tikai vajadzētu, lai visu četru tradicionālo un tapšanas stadijā palikušās Inženierzinātņu nodaļas vadītāji un zinātniskie sekretāri atrastu, ieraudzītu un piepildītu LZA mediju telpu ar jaunāko informāciju par jūsu darbu, projektiem un sasniegumiem, jo ar rutīnas darbu Zinātņu akadēmijā kā svarīgā nacionālās zinātnes simbola un menedžmenta institūcijā ir par maz. Tāpēc jau, pēc manām domām, nodaļas ir izraudzījušās un ievēlējušās savus vadītājus un vietniekus, lai tie rīkotos pēc vislielākā kopējā labuma, nevis spēku pārpalikuma principa.

Es pateicos ikvienam no jums, kuri esat devuši mūsu LZA līdzšinējai vadības komandai – Prezidijam, Senātam un amatpersonām mandātu gan 4, gan 8 gadu garumā strādāt jūsu un Latvijas zinātnes labā. Un es vēlos izteikt pārliecību, ka nule pabeigtajā iepriekšējās balsošanas procesā jūs būsiet ievēlējuši tos, par kuriem esat pārliecināti, ka viņu darbība spēj vienot personīgos zinātniskos pētījumus ar darbu akadēmiskās sabiedrības labā.

Es pateicos maniem kolēģiem visu rangu amatos par jūsu ieguldījumu un pašizliedzību, kurai varbūt ne katrs no klātesošajiem ir bijis liecinieks, bet par kuru godprātīgu un augsti profesionālu darbu es esmu pateicīgs līdz sirds dziļumiem!

Šodien mūsu rudens pilnsapulce ir veltīta gan mūsu akadēmisko rindu papildināšanai ar jauniem akadēmiķiem, ārzemju, goda un korespondētājlocekļiem. Par viņiem, kuriem esat uzticējuši savu balsi, jūs uzzināsiet pilnsapulces beigās. Taču mūsu vidū ir tādi zinātnes grandī, zinātniskā darba ekselences, kuru nopelni šodien ir atzīmējami ar LZA augstāko balvu – Lielo medaļu, diplomu un naudas prēmiju. Un nemaz nav savādi, ka šajā gadā, kad visas pasaules iedzīvotāji ar cerībām lūkojas uz zinātniekiem, kuru rokās ir cilvēces veselība, arī mēs apbalvosim izcilu personību Latvijas medicīnas zinātnē, praktiskajā medicīnā un teorētiskajā medicīnā – Latvijas Universitātes Kardioloģijas un reģeneratīvās medicīnas institūta direktoru, Latvijas Universitātes profesoru un akadēmiķi Andreju Ērgli.

Mēs esam bagāti ar akadēmiski erudītām personībām, un tieši tāpat kā darīt zināmu Latvijas sabiedrībai tās dzīvības zinātņu attīstītāja vārdu, mums ir svarīgi nosaukt, atklāt un cildināt ievērojamu zinātnieku humanitārajās zinātnēs, kuras ir ne mazāk sociāli orientētas kā medicīna. Un tā ir māksla, kultūras un mākslas teorija un vēsture, kuras spilgtākais un nopelniem bagātākais pārstāvis mūsu zemē ir LZA goda loceklis, Latvijas Mākslas akadēmijas profesors, Mākslas vēstures institūta direktors Eduards Kļaviņš. Abi mūsu šodienas laureāti – Lielās medaļas saņēmēji, pirmkārt, dara godu mūsu akadēmijai gan dzīvības, gan mākslas zinātnē, bet, otrkārt, – un tas ir arī galvenais – viņu darbības vērtējuma kritērijs ir tas, ka viņu abu veikums ir veltīts Latvijas sabiedrības fiziskās un garīgās veselības kā nacionālās bagātības attīstīšanai.

Lai cildinājuma vārdus viņiem pauž kolēģi un zinātniskās karjeras vislabākie zinātāji, un lai šo abu mūsu šodienas laureātu dzīve, darbs un panākumi kalpo par iedvesmojošu paraugu gan mums visiem, gan šodien ievēlētajiem LZA locekļiem!

Visas akadēmiskās saimes vārdā izsaku prieku un gandarījumu sakarā ar jums, Ērgļa kungs un Kļaviņa kungs, piešķirto zinātnes apbalvojumu un vēlu gan stipru veselību, gan prieku par jūsu sasniegumiem jūsu audzēkņu, ģimenes locekļu, draugu vidū, gan arī tālākus panākumus zinātniski pētnieciskajā darbā Latvijas labā!